

Support to the implementation of the judicial reform in Ukraine
Підтримка впровадженню судової реформи в Україні

ВИСНОВОК ЩОДО
РЕГЛАМЕНТУ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Підготовлений професором, доктором права Діаною Ковачевою,
міжнародним експертом Ради Європи

10 квітня 2017 р.

Висновок щодо Регламенту Громадської ради доброчесності

Професор, доктор права Діана Ковачева

Загальні зауваження

Громадська рада доброчесності (ГРД) утворена з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України (ст. 87 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), а статус і функції ГРД детально викладені в Регламенті ГРД.

Мета цього документу – надати висновок щодо відповідності Регламенту ГРД стандартам Ради Європи стосовно незалежності, оцінювання та добору суддів і кандидатів на посаду судді. Крім того, цей Висновок бере до уваги відповідність Регламенту ГРД Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – «Закон»), оскільки цей Закон має важливе значення для статусу та функцій ГРД. Регламент ГРД має повністю відповідати Закону.

ГРД створена як громадський орган, який сприяє роботі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, яка, відповідно, є основною інституцією, що здійснює перевірку інформації та надання остаточних висновків під час оцінювання суддів та кандидатів на посаду судді. Оскільки ГРД бере участь у процесі індивідуального оцінювання суддів та кандидатів на посаду судді, її робота має ставити за мету вдосконалення суддівського корпусу, забезпечуючи його якомога вищу професійність. Згідно з європейськими стандартами, оцінювання суддів має здійснюватися в інтересах громадськості в цілому.¹

Повноваження та сфера компетенції ГРД регулюються як Законом, так і Регламентом. Правова основа статусу й повноважень ГРД визначені ст. 87 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Сфера компетенції ГРД ґрунтується на критеріях етики та доброчесності суддів і кандидатів на посаду судді, як це передбачено Законом. Обов'язок суддів дотримуватися правил суддівської етики з метою забезпечення впевненості суспільства в чесності та непідкупності суддів встановлений підпунктом 2 п. 7 ст. 56 Закону. Підпункт третій того ж пункту передбачає обов'язок подавати декларацію доброчесності судді та декларацію родинних зв'язків судді. Ці обов'язки деталізовані у ст. 61 і ст. 62 Закону. Ст. 61 регламентує подання декларацій родинних зв'язків судді, перевірка яких є сфера

¹ Див. § 4 Висновку КРЕС № 17 (2014) про оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і повагу до незалежності судової влади.

компетенції Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Ст. 62 регламентує подання декларації доброчесності судді, а Вища кваліфікаційна комісія суддів України відповідає за перевірку інформації, наведеної в такій декларації.

Низка інституцій Ради Європи, зокрема Венеціанська комісія, Консультативна рада європейських суддів (КРЄС), Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СЕРЕJ), Комітет міністрів Ради Європи, надавали свої висновки з таких питань, як незалежність суддів, їхнє оцінювання та призначення. Разом з тим, ці висновки та рекомендації зосереджені здебільшого на роботі судових органів і не стосуються статусу та функцій органів, аналогічних ГРД в Україні. Саме тому висновок про відповідність Регламенту ГРД європейським стандартам ґрунтуватиметься на загальноприйнятих європейських стандартах і принципах щодо захисту незалежності суддівського корпусу, яких слід дотримуватися під час оцінювання та призначення суддів і кандидатів на посаду судді. Головним аргументом на користь такого підходу є те, що захист незалежності суддів становить собою принцип, якого завжди має дотримуватися будь-який орган, що відповідає за оцінювання суддів, або який є залученим до цього процесу.

Загалом можна сказати, що Регламент ГРД бере до уваги стандарти Ради Європи щодо незалежності суддівського корпусу. Наведені нижче рекомендації та зауваження ставлять за мету поглибити відповідність Регламенту цим стандартам щодо незалежності суддів, оцінювання суддів і призначення кандидатів на посаду судді.

Цей Висновок ґрунтується на дослідженні Закону «Про судоустрій і статус суддів» і Регламенту ГРД. Крім того, висновок бере до уваги висновки й рекомендації Венеціанської комісії, КРЄС, Комітету міністрів Ради Європи, СЕРЕJ, Бангалорських принципів, які стосуються незалежності суддів, їхнього оцінювання й призначення, ролі судових рад. Цей Висновок також бере до уваги інформацію, отриману в Україні під час зустрічей міжнародного експерта Ради Європи з ГРД, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та Вищою радою правосуддя.

Висновок зосереджуватиметься на наступних питаннях:

- I. Незалежність та підзвітність суддів і кандидатів на посаду судді;
- II. Повноваження, склад і висновки Громадської ради доброчесності;
- III. Процедура оцінювання Громадською радою доброчесності.

I. Незалежність та підзвітність суддів і кандидатів на посаду судді

1.1 Загальноновизнаним є те, що узгодження численних питань суддівської незалежності з процедурою оцінювання суддів – це вкрай складне завдання. Як очікувалось, у цьому саме й полягають головні труднощі, з якими стикаються члени ГРД в контексті оцінювання суддів і кандидатів на посаду судді, особливо у світлі розробки Регламенту та інших документів, пов'язаних з функціонуванням ГРД.

1.2 Не менш важливим питанням є підтримка рівноваги між незалежністю суддів та їхнім оцінюванням у процесі застосування Регламенту – з тим, щоб забезпечити належну незалежність суддів і кандидатів на посаду суддів як в документах, так і в практиці ГРД. Розв'язання можливих суперечностей між незалежністю суддів або кандидатів на посаду судді та їхнім оцінюванням також становить важливе підґрунтя для безперешкодної та плідної співпраці ГРД з іншими органами, що беруть участь у процедурах, пов'язаних із суддями, – Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та Вищою радою правосуддя. Насамкінець (за черговістю, але не за важливістю), оцінювання суддів і кандидатів на посаду судді, яке здійснюється з повагою до принципу незалежності суддів і не впливає на репутацію судової системи, сприятиме підвищенню рівня довіри громадян до роботи судових органів.

1.3 Відповідно до стандартів Ради Європи, незалежність суддів не означає, що судді невідповідальні за свою роботу². Судді перш за все є відповідальними в рамках процесуальної системи оскарження судових рішень («суддівська відповідальність»)³.

§ 23 Висновку КРЄС № 18

Згідно з фундаментальним принципом незалежності судової влади, система оскарження є по суті єдиним способом, у який судові рішення може бути скасовано або змінено після його ухвалення, і це єдиний спосіб, у який судді можуть вважатися відповідальними за свої рішення, за винятком випадків, коли суддя діяв недобросовісно.

По-друге, судді мають працювати прозоро: відкриті судові засідання, публічне роз'яснення законів під час судового засідання; дотримання правил справедливого

² Див. § 4 Висновку КРЄС № 17 (2014) про оцінювання роботи суддів, якості правосуддя і повагу до незалежності судової влади.

³ § 25 Висновку КРЄС № 18.

розгляду справ (ст. 6 ЄКПЛ), винесення обґрунтованих судових рішень, доступність та зрозумілість судового процесу громадськості («роз'яснювальна відповідальність»).

По-третє, у разі вчинення неправомірних дій, це має призвести до дисциплінарного провадження або притягнення до кримінальної відповідальності («каральна відповідальність»). Щорічні звіти, які мають бути доступними широкій громадськості, також є хорошим способом забезпечення відповідальності суддівського корпусу. Такі звіти можна направляти до Вищої ради правосуддя та до Парламенту⁴.

Насамкінець, судді несуть відповідальність у рамках процесу індивідуального оцінювання (атестації, кваліфікаційного оцінювання). Верховенство права в демократичному суспільстві потребує не тільки суддівської незалежності, але й створення компетентних судів, що ухвалюють судові рішення найвищої якості. Однак повинні існувати гарантії проти зловживання процесом оцінювання, проти політичного або іншого тиску на суддів та кандидатів на посаду судді або щодо окремих рішень.⁵

§ 30 Висновку КРЄС № 18

Оцінюванням не слід зловживати, наприклад, вчиняючи політичний тиск на суддів **або** піддаючи сумніву певні судові рішення.

Індивідуальне оцінювання повинно включати оцінку професійної діяльності окремих суддів та їхньої кваліфікації.⁶ Воно також має зважати на їхню етику та добросовісність.

1.4 Під час різних процедур оцінювання дуже важливо виключити ті фактори, які можуть вплинути на незалежність суддів: «попри похвальну мету забезпечення високих стандартів через систему оцінки, вкрай складно примирити незалежність судді з системою оцінки його діяльності. **Якщо треба обирати щось одне з двох, то головною цінністю є суддівська незалежність**».⁷ Це основне правило, яке потрібно брати до уваги в процесі роботи ГРД.

⁴ § 29 Висновку КРЄС № 18.

⁵ Див. § 30 Висновку КРЄС № 18 (2015) про місце судової влади та її відносини з іншими гілками влади в сучасних демократіях.

⁶ Див. § 1 Висновку Консультативної ради європейських суддів № 17 (2014) про оцінювання роботи суддів, якості правосуддя та повагу до незалежності судової влади.

⁷ Див. § 37 Доповіді Венеціанської комісії щодо незалежності судової системи, Частина I: незалежність суду (2010), і § 42 Доповіді Венеціанської комісії про призначення суддів (CDL-AD (2007) 028).

II. Повноваження, склад і висновки Громадської ради доброчесності

Повноваження, склад і висновки ГРД регулюються як Законом, так і Регламентом.

1. Повноваження ГРД

1.1 Завдання ГРД детально описані в ст. 87 Закону і пов'язані зі **сприянням** Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у **встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності** для цілей кваліфікаційного оцінювання. Це основне положення, що регламентує повноваження ГРД.

Регламент ГРД є продовженням положень Закону і, відповідно до п. 1 ст. 2 Регламенту, головним завданням ГРД є **сприяння** Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні **відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності** для цілей кваліфікаційного оцінювання шляхом надання інформації про них або висновків про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) цим критеріям.

Як справедливо зазначено в Регламенті, ГРД **лише сприяє** роботі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в питаннях кваліфікаційного оцінювання суддів, але ГРД **не може виносити остаточного рішення щодо доброчесності або професійної етики окремого судді**. Це положення відповідає європейським стандартам і, зокрема, § 37 Висновку КРЕС № 3: «З метою захисту суддівської незалежності, оцінювання повинно проводитися переважно суддями». Цей принцип має застосовуватися під час ухвалення остаточного рішення про призначення суддів та кандидатів на посаду судді в Україні.

Слід зазначити, що європейські стандарти не забороняють фахівцям, які можуть зробити корисний внесок до процесу оцінювання, брати в ньому участь, **проте їхня роль може бути лише дорадчою, а не вирішальною**.

Висновок КРЄС № 3

§ 37. Крім того, у процесі оцінювання можуть брати участь інші фахівці, які здатні зробити корисний внесок до цього процесу. Проте дуже важливо, щоб такі оцінювачі мали достатні знання і досвід щодо судової системи, щоб бути здатними належним чином оцінити роботу суддів. **Також важливо, щоб їхня роль була виключно консультативною, а не вирішальною.**

1.2 **Як позитивну зміну згідно з європейськими стандартами слід розглядати** поправку до ст. 88 Закону, згідно з якою, у разі винесення ГРД рішення про непідтвердження здатності судді або кандидата на посаду судді здійснювати правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України може ухвалити своє, відмінне рішення про підтвердження здатності такого судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя.

Як справедливо зазначено в Регламенті ГРД, Рада **лише сприяє** роботі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з кваліфікаційного оцінювання суддів, але **не може ухвалювати остаточного рішення щодо доброчесності або професійної етики окремого судді**. Це положення відповідає європейським стандартам і, зокрема, § 37 Висновку КРЄС № 3: «З метою захисту судової незалежності, оцінювання повинно проводитися в основному судьями». Цей принцип має застосовуватися під час ухвалення остаточного рішення про призначення суддів та кандидатів на посаду судді в Україні.

Слід зазначити, що європейські стандарти не забороняють фахівцям, що можуть зробити корисний внесок до процесу оцінки, брати в ньому участь, **проте їхня роль може бути лише дорадчою, а не вирішальною.**

Висновок КРЄС № 3

§ 37. Крім того, в ньому можуть брати участь інші фахівці, які здатні зробити корисний внесок до процесу оцінювання. Проте дуже важливо, щоб такі оцінювачі могли спиратися на достатні знання і досвід судової системи, щоб бути здатними належним чином оцінити роботу суддів. **Також важливо, щоб їхня роль була виключно консультативною, а не вирішальною.**

1.3 Аналіз положень Регламенту ГРД вказує на розбіжність між повноваженнями ГРД, передбаченими Законом, і тими, що встановлені Регламентом. Відповідно до Закону, ГРД має право лише аналізувати й перевіряти інформацію, що стосується доброчесності та професійної етики суддів, **але не наділена компетенцією розглядати обґрунтованість судових рішень**. Це положення відповідає європейським стандартам, оскільки жоден орган поза судовою владою та судовим контролем не може оцінювати обґрунтованість суддівських дій або рішень. За свої рішення судді несуть відповідальність у межах процесу оскарження («суддівська відповідальність»)⁸. На це слід зважати з огляду на текст підпункту 1 п. 1 ст. 18 Регламенту, згідно з яким ГРД може надавати Вищій кваліфікаційній комісії суддів України інформацію, якщо така інформація свідчить про «**позитивну репутацію судді (кандидата на посаду судді), рішення і вчинки якого викликають довіру до його діяльності**».

§ 23 Висновку КРЄС № 18

Згідно з фундаментальним принципом незалежності судової влади, **система оскарження є по суті єдиним способом, у який судові рішення може бути скасовано або змінено після його ухвалення, і це єдиний спосіб, у який судді можуть вважатися відповідальними за свої рішення, за винятком випадків, коли суддя діяв недобросовісно.**

З огляду на це та з огляду на свої повноваження, **ГРД може надавати висновок лише щодо професійної етики та доброчесності судді, а не обґрунтованості його/її рішень або дій**. Оцінювання судді (кандидата на посаду судді), зокрема оцінка його/її професійних знань і компетентності, моральної, етичної та психологічної доброчесності – це завдання органу, якому доручено проводити оцінювання (Вища кваліфікаційна комісія суддів України), а висновок ГРД – це елемент, що має стосуватися лише питань професійної етики та доброчесності суддів і кандидатів на посаду судді.

Стосовно можливості підрахунку кількості успішних апеляцій і застосування цього показника як критерію в процесі оцінювання суддів Венеціанська комісія вважає, що:

⁸ § 25 Висновку КРЄС № 18 (2015) про місце судової влади та її відносини з іншими гілками влади в сучасних демократіях.

Вимірювання «стабільності судових рішень»... видається сумнівним. По суті, це означає підрахунок кількості успішних апеляцій. Такого вимірювання слід уникати, оскільки воно пов'язане з перешкодами незалежності суддів.

... У разі скасування рішення в апеляційному порядку ніхто не може з упевненістю стверджувати, що суд першої інстанції помилився, а апеляційний суд ухвалив правильне рішення. Рішення судді суду першої інстанції, скасоване апеляційним судом, може згодом бути підтримане рішенням касаційного суду, Конституційного суду або Європейського суду з прав людини...

1.3. Крім того, хоча про це не йдеться безпосередньо в ст. 19 Регламенту, треба зауважити, що обґрунтованість рішень судді не може бути предметом розгляду ГРД також і в контексті висновку про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) із зазначених вище причин.

2. Склад ГРД

2.1 Відповідно до Закону (ст. 87), членами ГРД можуть бути представники правозахисних громадських об'єднань, науковці-правники, адвокати, журналісти, які є визнаними фахівцями у сфері своєї професійної діяльності, мають високу професійну репутацію та відповідають критерію політичної нейтральності та добросовісності.

Регламент передбачає обмеження на членство в ГРД для окремих категорій осіб. Відповідно до одного з положень (підпункт 6 п. 4), судді або судді у відставці не можуть бути членами ГРД. З огляду на громадський характер ГРД, це обмеження може пояснюватися прагненням створити орган, що жодним чином не є частиною судової системи. Однак ГРД бере активну участь у процесі оцінювання суддів, а європейські стандарти щодо оцінювання суддів і кандидатів на посаду судді вже усталилися. Щоправда, такі стандарти стосуються головним чином судових рад, але це обумовлене загальним уявленням про те, що оцінювання суддів є процес, який відбувається в рамках судової системи та здійснюється судовими органами. Оскільки не існує конкретних стандартів щодо складу громадського органу, який оцінює суддів і

кандидатів на посаду судді, загальні стандарти оцінювання можна застосовувати як орієнтир.

2.2 Конфлікт інтересів має вирішуватися відповідним чином, щоб забезпечити найвищі стандарти прозорості та доброчесності членів ГРД. З огляду на таке, дотримання принципу незалежності судової влади потребує додержання загального правила про те, що практикуючі юристи (адвокати) і прокурори не можуть брати участь у процесі оцінювання суддів. Зважаючи на те, що строк повноважень членів ГРД становить два роки, їхній відвід від участі в розгляді інформації щодо окремої особи внаслідок конфлікту інтересів не є прийнятним варіантом, оскільки протягом двох років практикуючі юристи або прокурори можуть постати перед будь-ким з оцінюваних ними суддів (кандидатів на посаду судді). Крім того, повноваження членів ГРД з оцінювання суддів загалом можуть мати негативний вплив навіть на тих суддів, які не проходять через процес оцінювання, коли члени ГРД постають перед ними в суді.

Збірник висновків і доповідей Венеціанської комісії щодо судів і суддів, с. 26

Оцінювання суддів за участю прокурорів і адвокатів – це дуже делікатне питання. Звичайно, як прокурори, так і адвокати добре знають сильні та слабкі сторони судді. Однак вони не є незацікавленими спостерігачами.

Є ризик того, що суддя може будувати (або сприйматися як такий, що будує) свої відносини з окремими прокурорами або адвокатами, щоб забезпечити собі сприятливішу оцінку.

Крім того, певний ризик існує в залученні прокурорів до оцінювання суддів у тих правових культурах, де прокурори традиційно переважали в судовій владі. Проте ці міркування не матимуть тієї ж сили, якщо оцінювачами виступатимуть адвокати або прокурори, що вже вийшли на пенсію.

Стосовно питання про склад ГРД див. також коментарі в цьому Висновку до підпункту 1.2 пункту I розділу II.

2.3 Нижче наведені деякі з європейських принципів, що стосуються складу органів, які здійснюють оцінювання суддів:

Доповідь Венеціанської комісії щодо призначення суддів (2007)

18. У разі **змішаного складу** (судді та не судді), КРЄС вважає, що для запобігання будь-якому маніпулюванню чи неправомірному тиску **значна більшість членів мають бути судьями, обраними іншими судьями.**

Доповідь Венеціанської комісії щодо призначення суддів (2007)

§ 25. Венеціанська комісія вважає, що судова рада має чинити вирішальний вплив на призначення та просування суддів по службі.

Висновок КРЄС № 10 (2007) про судову раду на службі суспільству

16. Судова рада може складатися або повністю із суддів, або мати змішаний склад. В обох випадках слід уникати корпоративізму, протекціонізму та упередженості.

17. Коли судова рада складається виключно із суддів, КРЄС вважає, що це мають бути судді, обрані іншими судьями.

Висновок КРЄС № 10 (2007)

§ 60. Існує кілька варіантів визначення компетентного органу, що повинен відповідати за суддівську етику:

(i) наділити таким повноваженням судову раду, якщо вона не має дисциплінарних функцій або має окремий орган для розгляду дисциплінарних питань з окремим складом в рамках судової ради; або

(ii) створити поряд із судовою радою комітет з етики, єдиною функцією якого буде

підготовка та нагляд за дотриманням правил професійної етики. Проблеми з таким варіантом можуть постати у зв'язку з критеріями відбору членів комітету та ризиком конфлікту чи непорозуміння між цим комітетом і судовою радою.

Орган, уповноважений розглядати питання етики, може також, як запропонував КРЄС у своєму Висновку № 3, консулювати суддів з питань професійної етики, з якими вони можуть стикатися протягом всієї своєї кар'єри.

§ 62. Крім того, КРЄС вважає, що **залучення осіб з-поза судової системи (юристів, науковців, представників громадянського суспільства, інших державних органів)** до процесу **розробки етичних принципів** є обґрунтованим задля уникнення сприйняття наявності корпоративних інтересів та протекціонізму, хоча при цьому судді не повинні позбавлятися права самостійно визначати правила своєї професійної етики.

2.4 Деякі рекомендації можна надати з питань номінації та виборів членів ГРД. Процедуру публічного висування та відбору доручено громадським організаціям, представленим у ГРД, що слід оцінювати як позитивний підхід. Однак Регламент не охоплює питання щодо порядку висування та відбору власне представників громадських організацій в Раді, тобто саме тих осіб, які братимуть участь в оцінці суддів (кандидатів на посаду судді) та ухвалюватимуть рішення про їхню професійну етику й добросовісність. З огляду на це, особисті риси, професійна компетентність і репутація членів ГРД не мають викликати жодних сумнівів.

Тому можна запропонувати, щоби процес їхнього висування та відбору також відбувався в рамках відкритої процедури, зокрема, наприклад, через публічне заслуховування їхніх мотивів або концепції роботи. Було б добре, якби запитання могли ставити відбіркова комісія, НДО та експерти. Також можуть надаватися декларація про майновий стан і декларація щодо конфлікту інтересів членів ГРД. Було б добре, якби, окрім резюме, надавалися докази їхнього професіоналізму (дипломи про освіту, свідоцтва про досвід роботи, спеціалізацію тощо). Професіоналізм і добросовісність членів ГРД мають бути поза всяких сумнівів.

Висновок КРЄС № 3

§ 37. Крім того, в ньому [оцінюванні] можуть брати участь інші фахівці, які здатні зробити корисний внесок до процесу оцінювання. Проте дуже важливо, щоб такі оцінювачі мали **достатні знання й досвід стосовно функціонування судової системи, щоб бути здатними оцінити роботу суддів належним чином.**

2.5. Крім того, можна було б запровадити процедуру публічного формування особового складу колегій Ради, наприклад, випадковий «розподіл» осіб по колегіях, аби не виникало жодних сумнівів. За відсутності спеціального програмного забезпечення, можна проводити жеребкування, щоб забезпечити випадковість складу (п. 3 ст. 6, п. 1 і п. 3 ст. 12). Крім того, принцип випадкового розподілу між відповідними колегіями справ (чи досьє) з метою оцінювання є обов'язковим, зважаючи на прозорість та об'єктивність цього процесу.

2.6 На рівні етичних стандартів і доброчесності належна європейська практика рекомендує створювати в рамках судової системи один чи декілька органів або призначати осіб з консультативними та дорадчими функціями, до яких судді зможуть звертатися в разі виникнення сумнівів щодо норм доброчесності та етики. Наявність таких органів чи осіб може заохочувати до дискусій у рамках суддівського корпусу з питань змісту та значення норм професійної етики. Як два з багатьох варіантів, такі органи або особи можуть призначатися або під егідою Верховного суду, або через суддівські об'єднання. У будь-якому разі, такі органи чи особи мають діяти окремо й переслідувати інші цілі, ніж існуючі органи, відповідальні за накладання дисциплінарних стягнень.⁹ Орган, уповноважений розглядати питання етики, може також, як запропонував КРЄС у своєму Висновку № 3, консультувати суддів з питань професійної етики, з якими вони можуть стикатися протягом усієї своєї кар'єри.

3 Висновки ГРД

3.1 Стаття 19 Регламенту стосується висновку про невідповідність судді (кандидата на посаду судді). Можна запропонувати внесення до пункту 1 зміни, оскільки стаття

⁹ Див. § 29 Висновку КРЄС № 3 (2002) до уваги Комітету міністрів Ради Європи про принципи та правила, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та неупередженості.

передбачає альтернативу між аналізом і перевіркою інформації про суддю (кандидата на посаду судді). Висновок ГРД про невідповідність має велике значення, і Вища кваліфікаційна комісія суддів України може подолати його лише кваліфікованою більшістю. **Під час підготовки висновку щодо судді або кандидата на посаду судді не слід користуватися неперевіреною інформацією або включати її до тексту висновку.** З огляду на це, я б рекомендувала в п. 1 слова «аналізу та (або) перевірки» замінити словами «аналізу та перевірки». *Додаткові відомості про перевірку інформації в процесі оцінювання, здійснюваного ГРД, наведені нижче.*

3.2 До того ж, перевірка інформації здійснюється лише в разі висновку про невідповідність, але не проводиться щодо висновку про відповідність, зазначеного в статті 18. Було б добре також зазначити це безпосередньо.

3.3 Крім того, я хотіла б запропонувати, щоб інформація та висновки ГРД стосувалися **відповідності або невідповідності судді нормам етики та доброчесності, а не його/її репутації.** На користь цього можна навести ті аргументи, що Законом не передбачено такої вимоги, а також те, що остаточне рішення ухвалює Вища кваліфікаційна комісія суддів України, а не ГРД. *Додаткові відомості про репутацію як критерій наведені нижче в зауваженнях до критеріїв оцінювання.*

3.4 Слід зазначити, що стаття 19 Регламенту не згадує про обов'язок ГРД надавати **обґрунтований висновок.** Було б бажано привести цю статтю у відповідність до пункту 3 статті 87 Закону, де підкреслюється, що ГРД надає висновок «за наявності відповідних підстав». Перелік таких підстав у висновку є важливим для того, щоб Вища кваліфікаційна комісія суддів України була в змозі ухвалити остаточне рішення, а також і для того, щоб забезпечити прозорість мотивів, яких ГРД дотримувалася під час формулювання свого висновку.

Висновок КРЄС № 10 (2007)

§ 92. Усі рішення судової ради про призначення, просування по службі, **оцінку**, дисциплінарну відповідальність та будь-які інші рішення, що стосуються кар'єри суддів, **повинні бути обґрунтованими.**

3.5 Насамкінець, хоча вже зазначалося, що формулювання статті є не зовсім вдалим, я хотіла б запропонувати змінити редакцію пункту 3 статті 19, згідно з якою «ГРД зборами може:

2) повернути висновок відповідній колегії ГРД для доопрацювання».

Поточна редакція цієї статті дає підстави припускати, що ГРД має право повертати висновок колегії «для доопрацювання» з тим, щоб колегія змінила своє початкове рішення. На мою думку, ГРД не може мати право повертати висновок колегії, а лише може вимагати додаткових роз'яснень. ГРД не слід мати можливість вимагати від колегії доопрацювання її висновку після того, як він стає остаточним, оскільки це порушує незалежність колегії та ГРД в цілому. Якщо виникають сумніви стосовно обґрунтованості та справедливості висновку колегії, справу можна передати іншій колегії (на основі прозорої процедури розподілу справ), і порушити питання про довіру до першої колегії.

III. Процедура оцінювання Громадською радою доброчесності

1. Обсяг оцінювання

1.1 Згідно з Законом і Регламентом, обсяг оцінювання, здійснюваного ГРД, обмежується професійною етикою та доброчесністю суддів та кандидатів на посаду судді.

Обов'язок суддів дотримуватися правил суддівської етики та суддівської доброчесності, а також обов'язок подавати декларацію доброчесності судді, декларацію родинних зв'язків і дотримуватися антикорупційного законодавства прямо встановлені Законом (п. 7 ст. 56). Це надає достатню основу для перевірки доброчесності в рамках процесу оцінювання суддів та кандидатів на посаду судді.

Однак слід зазначити, що ані Закон, ані Регламент не містять визначення чи пояснення з приводу того, що саме означає доброчесність судді. Це питання можна було б розглянути додатково.

1.2 Як вже вказувалося вище, критерії оцінювання суддів, у якому бере участь ГРД, мають визначатися тільки обсягом її повноважень: «встановлення відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям **професійної етики та доброчесності** для цілей кваліфікаційного оцінювання» (ст. 87). Оцінювання компетентності (професійної, особистої, соціальної тощо) судді залишається прерогативою Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ст. 83).

1.3 Перевірки, що здійснює ГРД, мають стосуватися професійного та приватного життя суддів і кандидатів на посаду судді тією мірою, якою вказані питання охоплюються Кодексом суддівської етики.

Висновок КРЄС № 3

§ 29. Судді повинні гідно поводити себе у своєму приватному житті. З огляду на різноманіття культурного життя в державах-членах Ради Європи та постійний розвиток моральних цінностей стандарти поведінки суддів у приватному житті неможливо викласти точно.

2. Принципи оцінювання суддів

2.1 Зазначене вище оцінювання етичних стандартів і доброчесності суддівського корпусу мусить звертати увагу на два основні питання: захист суддівської незалежності¹⁰ та шляхи збереження й вдосконалення якості та ефективності судових систем.¹¹

2.2 Чіткі та об'єктивні критерії оцінювання суддів є вкрай важливими. Згідно зі стандартами Ради Європи, ці об'єктивні критерії мають ґрунтуватися на професійних якостях і враховувати кваліфікацію, **доброчесність**, компетентність та ефективність (Висновок № 17, § 31)¹². Таким чином, індивідуальне оцінювання суддів та кандидатів на посаду судді стосується визначення не лише їхніх професійних якостей, але і їхньої професійної етики та доброчесності.

*Доповідь щодо незалежності судової системи, частина I: незалежність суду.
Венеціанська комісія, 2010 р.*

24. У § 25 Висновку КРЄС № 1 рекомендується «органам влади, які в державах-членах або відповідають за призначення та просування суддів по службі, або надають рекомендації щодо призначення та просування по службі, розробити, оприлюднити й упровадити об'єктивні критерії для забезпечення того, щоб добір і кар'єра суддів «ґрунтувалися на професійних якостях з урахуванням кваліфікації, порядності, здібностей та ефективності». Професійні якості – це не лише питання юридичних знань, аналітичних навичок або теоретичної підготовки. Вони також мають включати до себе риси характеру, розсудливість, доступність, навички спілкування, здатність готувати рішення тощо.

¹⁰ Див. Висновок КРЄС № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судової влади та незмінюваності суддів.

¹¹ Див. Висновки КРЄС № 3 (2002), № 4 (2003), № 6 (2004), № 11 (2008), № 14 (2011).

¹² Також див. § 25 Висновку КРЄС № 1 (2001) до уваги Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судової влади та незмінюваності суддів.

§ 31 Висновку КРЄС № 17 і розділ 4.8 Звіту Європейської мережі судових рад за 2012-2013 роки.

31. ...критерії оцінювання професійної діяльності суддів мають бути всебічними, мають включати як кількісні, так і якісні показники задля проведення повного та глибокого оцінювання професійної діяльності суддів.¹³

2.3 Регламент ГРД не містить чітких та об'єктивних критеріїв, на підставі яких можливо дійти висновку про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) нормам доброчесності та етики. Такі критерії мають бути встановлені заздалегідь і доведені до відома суддів, кандидатів на посаду судді та широкої громадськості.

Висновок КРЄС № 17 стосується оцінювання, що базується на якісних і кількісних критеріях, застосовних до випадків оцінки якості роботи суддів. Однак при цьому як чинники розглядаються також організаційні навички, **професійна етика**¹⁴ й наукова діяльність, наприклад, публікації та лекції.¹⁵ Порушення етичних і професійних норм або стандартів розглядається під час оцінювання практично в усіх державах-членах, де існує оцінювання суддів, і встановлені такі принципи.¹⁶

Висновок КРЄС № 17 про оцінювання роботи суддів, якості правосуддя і повагу до незалежності судової влади

§ 9. У більшості формальних процедур оцінювання цілі оцінювання, використані критерії, склад органу, який проводить оцінювання, процедура оцінювання та можливі наслідки **чітко визначаються завчасно до проведення оцінювання**. Якщо оцінювання проводиться формально, права та обов'язки судді, робота якого оцінюється, мають регулюватися законодавчими чи підзаконними нормативними актами.

2.4 Об'єктивні критерії оцінювання, здійснюваного ГРД, можуть передбачатися й далі деталізуватися в Регламенті ГРД, причому коли ГРД збирає, перевіряє та аналізує

¹³ Див. розділ 4.8 Звіту Європейської мережі судових рад за 2012-2013 роки.

¹⁴ Німеччина, Польща, Швеція.

¹⁵ Хорватія, Німеччина.

¹⁶ Див. § 13 Висновку КРЄС № 17 (2014) про оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і повагу до незалежності судової влади.

інформацію про суддю або кандидата на посаду судді, об'єктивні стандарти потрібні не лише для того, щоб виключити політичний вплив, але й з інших причин, наприклад, щоб уникнути ризику, пов'язаного з припущенням про наявність фаворитизму, консерватизму та корпоративізму, який виникає, коли призначення або оцінювання здійснюються не на основі чітко визначеної процедури, а на підставі особистих рекомендацій.¹⁷

2.5 З метою забезпечення прозорого та достовірного результату можна запропонувати, щоб ГРД заздалегідь розробила та опублікувала методологію здійснюваного нею оцінювання суддів і кандидатів на посаду судді. Така методологія, окрім або на додаток до Регламенту, може встановлювати об'єктивні критерії оцінювання з боку ГРД. Ця методологія може також бути джерелом інформації про підхід до оцінювання, до збору та перевірки інформації про доброчесність та професійну етику суддів і кандидатів на посаду судді, а також про порядок проведення оцінювання ГРД. Наявність методології сприятиме уніфікації підходу до оцінки, здійснюваної ГРД.

Ця рекомендація відповідає стандарту, встановленому § 10 Висновку № 3 щодо органу з оцінювання: «оцінювання, застосовні критерії, склад органу з оцінювання, процедура оцінювання та її можливі наслідки чітко викладаються перед проведенням самого оцінювання».

Висновок КРЄС № 3

§ 10. У більшості формальних процедур оцінювання цілі оцінювання, використані критерії, склад органу, який проводить оцінювання, процедура оцінювання та можливі наслідки чітко визначаються завчасно до проведення оцінювання. Якщо оцінювання проводиться формально, права та обов'язки судді, робота якого оцінюється, мають регулюватися законодавчими чи підзаконними нормативними актами.

¹⁷ Див. § 24 Висновку № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів.

3. Критерії оцінювання, конфіденційності та перевірки інформації

3.1 Можна розглянути можливість подальшого вдосконалення тексту статей 18 і 19 Регламенту ГРД. Як уже зазначалося вище, вивчення та аналіз інформації Громадською радою доброчесності мають базуватися на чітких та об'єктивних критеріях (показниках) і бути обґрунтовані. **Саме через це репутація судді не може бути основним та єдиним джерелом інформації**, тому що вона не є чітко визначеною, а також тому, що процес індивідуального оцінювання для кар'єрних цілей або заохочення не повинен враховувати громадську думку щодо судді (Висновок № 17, § 48). До того ж, Закон не вимагає від ГРД надавати висновок щодо репутації судді, а передбачає, що ГРД «надає, за наявності відповідних підстав, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України **висновок про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності**, який додається до досьє кандидата на посаду судді або до суддівського досьє».

Висновок КРЄС № 17

§ 48. Формальне індивідуальне оцінювання суддів, де таке існує, має сприяти вдосконаленню та підтриманню функціонування судової системи на найвищому рівні якості на користь громадян держав-членів Ради Європи. Це, у свою чергу, має допомогти зберегти довіру суспільства до судової системи. Це передбачає, що суспільство матиме змогу розуміти принципи та процедуру оцінювання. **Тому загальні умови та методи оцінювання мають бути доступними суспільству.**

Тим не менше, на думку КРЄС, **процес індивідуального оцінювання для кар'єрних цілей або підвищення судді не повинен враховувати думку суспільства стосовно судді.** Ця думка не завжди може бути результатом повного чи всебічного розуміння інформації або, можливо, навіть ґрунтуватися на нерозумінні діяльності судді в цілому.

Процес та результати індивідуального оцінювання мають перш за все залишатися конфіденційними і не розголошуватися. Розголошення результатів оцінювання загрожуватиме незалежності здійснення судочинства через те, що це може принизити суддю в очах суспільства та зробити вразливим до впливу. Крім цього, оприлюднення результатів оцінювання може означати, що суддя стає об'єктом для обговорення та інших нападок.

3.2 Венеціанська комісія вже прокоментувала ці питання в 2011 році, підкресливши, що «винесення інформації про кандидата на посаду судді на розгляд широкої громадськості, у тому числі тих, хто мав досвід ухвалення рішень не на їхню користь, становить собою загрозу незалежності кандидата на посаду судді та реальний ризик політизації цього питання. Судді мають бути вільними ухвалювати рішення, які не матимуть популярності серед політиків або не подобатимуться певним особам. Перспектива стати предметом “звернень” громадян та інших незадоволених може мати демотивуючий вплив на суддів і впливати на їхню незалежність».¹⁸ **За аналогією, судження про репутацію та добросовісність судді не мають становити предмет розгляду широкого загалу.**

3.3 Відповідно до § 47 Висновку Венеціанської комісії щодо Закону «Про судоустрій і статус суддів» (2011), «організації та громадяни можуть надавати інформацію про кандидата на розгляд Кваліфікаційної комісії суддів, **але тепер, згідно з новими положеннями, кандидат на посаду судді має право розглянути таку інформацію, надати пояснення та оскаржити або заперечити її**». Це є вдосконаленням попередньої редакції, оскільки Венеціанська комісія вже зазначала, що “винесення інформації про кандидата на посаду судді на розгляд громадськості, у тому числі тих, хто мав досвід ухвалення рішень не на їхню користь, становить загрозу незалежності кандидата на посаду судді і реальний ризик політизації цього питання”. (CDL-AD(2010)026, § 60)». «Ця дуже сумнівна практика не компенсується тим, що кандидат буде мати право на доступ до інформації, отриманої Вищою кваліфікаційною комісією, і на надання своїх зауважень, хоча це право саме по собі є хорошим явищем. (CDL-AD(2010)026, § 61)».

3.4 КРЄС також вважає, що процес індивідуального оцінювання в цілях кар’єрного росту або просування по службі не має брати до уваги громадську думку щодо судді. Така думка не завжди є результатом повної чи цілком зрозумілої інформації або навіть може ґрунтуватися на загальному нерозумінні суддівської роботи.

¹⁸ Збірник висновків і доповідей Венеціанської комісії щодо судів і суддів, (с. 27)

3.5 Під час проведення оцінювання не можна ігнорувати негативну репутацію судді або кандидата на посаду судді, але її слід перевіряти за об'єктивними критеріями: інформація має бути підтверджена, а висновок не може ґрунтуватися на чутках. Негативна репутація судді або кандидата на посаду судді може згадуватися в остаточному висновку, але, за відсутності конкретних доказів, вона не може становити собою аргумент для висновку ГРД. Навіть у разі публікацій у ЗМІ інформацію слід перевіряти та підтверджувати якомога ретельніше.

Наприклад, у разі підозри в корупції компетентний орган може ініціювати детальнішу перевірку декларації про майновий стан (а також доходів і витрат), або ж слід звернутися до прокуратури, причому висновок ГРД має ґрунтуватися на результатах такої перевірки.

3.6. Що стосується регулярного оцінювання суддів, то відповідні процедура та критерії мають бути публічними. Однак сам процес і його результати, в принципі, **мають залишатися конфіденційними та не підлягають розголошенню**. Таке розголошення майже напевно поставить під загрозу суддівську незалежність із тієї очевидної причини, що публікація може дискредитувати суддю в очах громадськості та, можливо, зробити його/її вразливим до спроб впливу на нього/неї. Крім того, оприлюднення може означати, що суддя піддаватиметься нападам у словесній чи іншій формі. (Див. § 48 Висновку № 17).

Публічне розголошення негативних результатів оцінки судді здатне зруйнувати не лише репутацію судді, але й авторитет судової влади в цілому й навіть спровокувати непокору судовим рішенням.

Висновок КРСС № 17

§ 48. Процес та результати індивідуального оцінювання мають перш за все залишатися конфіденційними і не розголошуватися. Розголошення результатів оцінювання загрожуватиме незалежності здійснення судочинства через те, що **це може принизити суддю в очах суспільства та зробити вразливим до впливу**. Крім цього, оприлюднення результатів оцінювання може означати, що суддя стає об'єктом для обговорення та інших нападок.

3.7 З іншого боку, оцінювання кандидата на посаду судді з метою його/її призначення має бути відкрите та прозоре. У разі проведення конкурсу на посаду судді, результати оцінювання кандидатів на таку посаду мають оприлюднюватися, щоб обґрунтувати підсумки конкурсу. Кандидат на посаду судді має погодитися на участь у вельми змагальній процедурі відбору. Оцінювання кандидата на посаду судді становить частину процесу ранжування кандидатів і має згадуватися в мотивувальній частині остаточного рішення про те, рекомендувати судовій раді призначити кандидата чи ні. **Водночас тут слід використовувати ті ж самі суворі принципи перевірки інформації, що застосовують до оцінювання.**

3.8 Під час такого оцінювання як ГРД, так і Вищий кваліфікаційній комісії суддів України слід бути вельми обачливими, перевіряючи будь-яку інформацію, що вони оприлюднюють, а в процесі перевірки обов'язково забезпечувати для судді можливість надавати пояснення, додаткові відомості та роз'яснення. Рекомендація щодо внесення змін до п. 1 ст. 19 Регламенту ГРД з метою приведення її у відповідність до підпункту 1 п. 6 ст. 87 Закону вже згадувалася в підпункті 3.1 п. 3 розділу II цього Висновку. **Негативний висновок завжди має базуватися лише на перевіреній інформації, особливо в разі, коли висновок ГРД оприлюднюватиметься.**

3.9 Суддя (кандидат на посаду судді), якого оцінюють, має бути сповіщений про особи оцінювачів та користуватися правом вимагати заміни будь-якого оцінювача, котрий об'єктивно може сприйматися як упереджений.¹⁹

§ 48 Висновку КРЄС № 17

Формальне індивідуальне оцінювання суддів, де таке існує, має сприяти вдосконаленню та підтриманню функціонування судової системи на найвищому рівні якості на користь громадян держав-членів Ради Європи. Це, у свою чергу, має допомогти зберегти довіру суспільства до судової системи. Це передбачає, що суспільство матиме змогу розуміти принципи та процедуру оцінювання. Тому загальні умови та методи оцінювання мають бути доступними суспільству. ... **Процес та результати індивідуального оцінювання мають перш за все залишатися конфіденційними і не розголошуватися.**

¹⁹Див. § 36 Висновку КРЄС № 3 (2002) до уваги Комітету міністрів Ради Європи про принципи та правила, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема питання етики, несумісної поведінки та неупередженості.

3.10 У процесі конкурсного відбору або оцінювання суддям та кандидатам на посаду судді слід мати можливість захищати свою незалежність від неправдивої інформації, опублікованої в ЗМІ або публічно оголошеної, якщо вона дискредитує їх в очах громадськості. Висновок № 10 (2007) КРЄС про судову раду на службі суспільству стосується проблеми захисту іміджу суддівського корпусу, врегульовуючи питання, пов'язані з критикою суддів чи судів з боку медіа чи політичних або громадських діячів за допомогою ЗМІ: «хоча сам суд чи суддя повинні утримуватися від реагування через ті ж канали, судова рада або судовий орган повинні мати можливість та готовність оперативно й ефективно надати відповідь на такі закиди чи нападки, коли це необхідно».²⁰

Висновок КРЄС № 10 (2007)

83. Судова рада повинна мати повноваження не лише публічно висловлювати свої погляди, а й вживати усіх необхідних заходів щодо громадськості, політичних органів та, де необхідно, судів для захисту репутації судових інституцій та/або їхніх членів.

84. Судова рада може також бути належним органом для ширшої ролі у сфері сприяння та захисту іміджу правосуддя, оскільки виконання такої ролі часто вимагає знаходження балансу між конфліктуючими свободами осіб, громадських та політичних діячів, ЗМІ, з одного боку, та суспільним інтересом мати незалежну й ефективну систему правосуддя, з іншого боку.

3.11 Щоб не посягати на незалежність суддів, процедура оцінювання, здійснювана ГРД, також має відповідати найвищим стандартам безсторонності. Під час перевірки інформації та до винесення ГРД остаточного висновку тим, хто проходить оцінювання, слід надавати право захищати себе та надавати пояснення, додаткові документи й докази. **У разі проведення конкурсу серед кандидатів на посаду судді ця можливість має надаватися кандидатам ще до того, як інформація, що використовується під час оцінювання, буде включена до остаточного висновку органу, що здійснює оцінювання, ще до її оприлюднення.** Було б непогано, якби цю можливість було включено до оприлюдненої методології ГРД як частину процедури оцінювання з метою інформування суддів і кандидатів на посаду судді про їхні права.

²⁰ § 82 Висновку КРЄС № 10.

Суддів не можна зобов'язувати надавати інформацію будь-якому органу поза судовою системою, однак їм має забезпечуватися чітка можливість надавати пояснення або додаткові відомості та роз'яснення щодо висновків ГРД, перш ніж така інформація стане загальнодоступна. Судді можуть на власний розсуд відмовити у наданні ГРД такої інформації та визнати за краще надати її Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, але їм має бути надана така можливість.

Однак, оскільки ГРД, відповідно до Закону, становить частину процесу оцінювання, кандидати на посаду судді загалом є зацікавлені в тому, щоб сприяти процесу перевірки інформації, яка їх стосується.

§ 11 Висновку КРЄС № 17

(d) Процесуальна справедливість при оцінюванні роботи судді

41. Як уже зазначала КРЄС, усі процедури індивідуального оцінювання мають надавати суддям змогу висловлювати свою думку стосовно власної діяльності і стосовно оцінки своєї діяльності.²¹ Будь-яка процедура має надавати їм можливість оскаржити результати оцінювання в незалежних органах або в суді. Суддя, роботу якого оцінюють, повинен мати змогу брати участь в оцінюванні, наприклад, коментуючи проект висновку оцінювання або надаючи пояснення в процесі оцінювання.

Більше того, суддя, роботу якого оцінюють, повинен мати ефективні правові засоби оскарження незадовільних результатів оцінювання, особливо, якщо це впливає на «громадянські права» судді в розумінні статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Чим вагоміші наслідки оцінювання для судді, тим важливіші є відповідні права на ефективний перегляд результатів оцінювання.

3.12 Ті ж самі стандарти прозорості та відкритості в оцінюванні кандидатів на посаду судді слід застосовувати до роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та її остаточних рішень. Її члени мають дотримуватися максимальної прозорості, встановлюючи вірогідність фактів, що стосуються кандидатів на посаду судді, у своїх

²¹ Див. § 58 Рекомендації CM/Rec(2010)12. Див. також розділ 4.19 Звіту Європейської мережі судових рад за 2012-2013 роки.

остаточних рішеннях щодо їхньої добросовісності, надаючи серйозне та чітке обґрунтування своїх висновків, особливо тоді, коли вони заперечують негативний висновок ГРД.

3.13 Що ж стосується джерел інформації, то як ілюстрацію можна навести § 39 Висновку КРЄС № 3 і § 9 Висновку КРЄС № 17:

Висновок КРЄС № 3

(b) Як це зробити: джерела доказів

39. Джерела інформації, які використовуються в процесі оцінювання, повинні бути надійними.²² Це особливо стосується інформації, на якій ґрунтуватиметься негативна оцінка. Крім того, дуже важливо, щоб таке оцінювання ґрунтувалося на достатніх доказах. Суддя, який проходить оцінювання, повинен мати безпосередній доступ до будь-яких доказів, призначених для використання під час оцінювання, щоб мати можливість при необхідності оскаржити їх.²³ Індивідуальне оцінювання суддів та перевірка роботи суду в цілому повинні бути повністю відокремленими. Проте факти, виявлені в ході перевірки суду, можна враховувати під час індивідуального оцінювання судді.²⁴

Висновок КРЄС № 17

§ 9. Джерела доказів, на яких ґрунтуються оцінки, **повинні бути надійними, особливо якщо ці докази мають стати основою для негативного оцінювання (§§ 39, 44).**

3.14. Що стосується організації діяльності ГРД, важливо підкреслити, що оцінювачі повинні мати достатньо часу й ресурсів, щоб забезпечити всебічну оцінку кожного судді або кандидата на посаду судді.²⁵

²² Див. розділ 4.16 Звіту Європейської мережі судових рад за 2012-2013 роки.

²³ Див. розділ 4.19 Звіту Європейської мережі судових рад за 2012-2013 роки.

²⁴ Як в Австрії або в Болгарії.

²⁵ Див. § 36 Висновку КРЄС № 3 (2002) до уваги Комітету міністрів Ради Європи про принципи та правила, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та неупередженості.